

AANTEKENINGEN OVER DE UNCOMMONS

Schrijver McKenzie Wark definieert ‘Uncommons’ als een uitbreiding van het concept ‘Commons’—een ruimte voor gedeeld eigenaarschap en collectieve middelen.¹ Wark betoogt dat arbeiders in de Uncommons niet alleen samenkomen voor het zorgdragen, creëren en verdelen van gedeelde middelen, maar ook om een queer ruimte en tijdsstructuur te bouwen die weerstand biedt tegen de dominante logica van het kapitalisme, heteronormativiteit en gecorrumpeerde culturele productie. De Uncommons omvat tevens wat politiek filosoof Antonio Negri ‘immateriële arbeid’ noemt: zelfgeorganiseerde arbeid die sociale en collectieve verhoudingen tot stand brengt, in plaats van louter materiële goederen te produceren binnen een kapitalistisch kader. ‘Uncommon subject’ worden is dan ook een zoektocht naar het herwinnen en herdefiniëren van relaties en sociale structuren, door collectieve zorg, verzet en creativiteit.

In de Uncommons kunnen we onszelf opnieuw betekenis geven. Filosoof Paul B. Preciado benadrukt dat we onderdrukkende fascistische systemen pas werkelijk kunnen doorbreken door de categorieën die ons tot ‘de ander’ maken te herdefiniëren—en uiteindelijk te ontmantelen.² Met andere woorden, ‘uncommon’ worden betekent het ontwrichten en herformuleren van termen die lichamen—menselijk en niet-menselijk—onderwerpen aan gendernormen, pathologiseren, commodificeren en racialisieren, met als doel economische waarde te verkrijgen uit betaalde en onbetaalde arbeid. Daarmee draagt het bij aan een groeiende kloof tussen klassen en het in stand houden van binaire ideeën: links of rechts, hetero of queer, legaal of illegaal, wit of anders, natuurlijk of onnatuurlijk. ‘Uncommon’ worden betekent streven naar een leefbaarder bestaan, waarin arbeid niet in dienst staat van winst genereren voor een bevoorrechte minderheid.

Het hedendaags abolitionisme ontstond in de jaren zeventig in de Verenigde Staten als een filosofische en activistische beweging tegen het gevangenissysteem. Het vindt zijn oorsprong in het midden van de negentiende eeuw en is geworteld in de wereldwijde strijd tegen slavernij. In de afgelopen decennia is het abolitionisme uitgebreid tot meer dan alleen de afschaffing van het gevangeniswezen als een systeem van straf, dwangarbeid en racisme. Denkers als Ruth Wilson Gilmore stellen dat abolitionisme niet alleen een oproep is tot de ontmanteling van gevangenissen: het gaat om het begrijpen en ontmantelen van sociale, economische en ruimtelijke structuren die ongelijkheid in stand houden.³ In deze context onderzoekt de tentoonstelling de kracht van abolitionisme als strategie voor het afbouwen en afschaffen van onderdrukkende systemen. De afschaffing van arbeid biedt mogelijkheden om werk zelf en opnieuw te definiëren, van arbeid als middel van repressie en uitbuiting naar het creëren van ruimtes voor solidariteit en collectieve actie.

De Uncommons is een context waarin vrijheid collectief tot uitdrukking komt. Het biedt geen collectieve identiteit volgens de logica van identiteitspolitiek—een politiek van uitsluiting en essentialisme die geen recht doet aan het complexe samenleven in verschil, hoe lastig ook. In plaats daarvan creëert de Uncommons dynamische relaties, met ruimte voor onderlinge steun, verschillen, conflict, vreugde en solidariteit.⁴ Judith Butler benadrukt dat alleen degenen—ongeacht van welke soort—die hun ecologische onderlinge afhankelijkheid erkennen, voor politieke doelen kunnen strijden in een bedreigd sociaal en politiek klimaat.⁵

De Uncommons is een lichamelijke eis voor een leefbaarder bestaan: een roep om her-erotisering van onze lichamen, voorbij de kapitalistische blik en vrij van de biopolitieke dwang waarin seksuele voortplanting het kapitalisme slechts van arbeidskracht voorziet. De Uncommons nodigt uit tot een erotiek die het best beschreven wordt door Audre Lorde: erotiek is niet alleen een lichamelijke handeling, maar gaat ook om de intensiteit waarmee we voelen. Lorde stelt ‘wanneer we alle aspecten van ons leven intens voelen, verlangen we van onszelf en onze roeping om in evenwicht te komen met het genotsgevoel waar we toe in staat zijn.’⁶ Juist dit vermogen tot genot is essentieel om terug te winnen in De Uncommons, want ‘het delen van genot, of het nu fysiek, emotioneel, psychisch of intellectueel is, vormt een brug tussen degenen die dit delen, en creëert begrip voor het ongedeelde, wat de dreiging van onderlinge verschillen verzacht.’⁷

Gaandeweg wordt duidelijk dat het ‘uncommon’ subject onmiskenbaar een queer subject is. Niet alleen omdat queer-zijn al impliciet als ‘uncommon’ wordt beschouwd, maar ook omdat het de mogelijkheid belichaamt je los te maken van de kapitalistische, patriarchale en koloniale erfenis van de moderniteit—via strategieën van ontoereikendheid, dissidentie en het weigeren van identiteit.⁸ Queerness heeft de potentie om de zichtbaarheid en macht van identiteiten te ontregelen, en de onderlinge verbondenheid tussen strijdvelden bloot te leggen. Verzet tegen het kapitalisme betekent het weigeren om onder die voorwaarden te werken. Verzet tegen het gender construct betekent ook verzet tegen klasse, omdat genderrollen beïnvloed worden door inkomen, opleiding en werk. Verzet tegen klasse betekent verzet tegen arbeid, aangezien de economische waarde van werk gebaseerd is op asymmetrische toegang tot productiemiddelen en kennis—bronnen die in handen zijn van de rijksten, ten koste van de armen. En verzet tegen arbeid is verzet tegen ecologische uitputting, kenmerkend voor een systeem dat voortdurend onbetaald werk en grondstoffen eist van niet-menselijke dieren en ecosystemen.

Het ‘uncommon’ subject gedijt in dissidentie, vindt vreugde in verzet en erkent de onderlinge afhankelijkheid van het leven. Deze tentoonstelling opent ruimte en tijd om ‘uncommon’ te worden, door na te denken over politiek engagement; door culturele samenwerking; door kritisch te reflecteren op onze consumptie en reproductie; door onderlinge relaties op te bouwen vanuit verschil; door meer bevredigende vormen van zelfrepresentatie; door te herontdekken hoe we willen verlangen en liefhebben. Het is een grote opdracht, maar we beginnen niet bij nul. De Uncommons ontwikkelt zich al lang in elke queer-, transfeministische, antiracistische, vakbonds-, crip- en ecologische beweging. In het verschil schuilt onze gezamenlijke strijd voor ‘uncommon’ denkwijzen die de ‘normale’ principes van het kapitalisme kunnen vervangen. Op onze spandoeken herhalen we daarom McKenzie Warks oproep: ‘Workings of the world untie! You have a win to world!’⁹

¹ McKenzie Wark bestudeert het begrip ‘commons’ al meer dan twintig jaar in haar schrijven, activisme en onderzoek. Het concept van de ‘Uncommons’ vormt al geruime tijd een centrale rol in haar werk en onlangs gaf ze hierover een lezing in Kanal-Centre Pompidou in Brussel: <https://worldhistoriesofthecommons.brussels/en/programs/mckenzie-wark-the-uncommons>

² Paul B. Preciado, *Dysphoria Mundi* (Anagrama, 2022), 21.

³ Ruth Wilson Gilmore, *Abolition Geography: Essays Towards Liberation* (Verso, 2023).

⁴ Ibidem, 27.

⁵ Ibidem, 45.

⁶ Audre Lorde, *Sister Outsider* (Crossing Press, 2007), 57.

⁷ Ibidem, 56.

⁸ Preciado, 27.

⁹ Deze leuzen komen uit een interview met McKenzie Wark door Tuğçe Yilmaz op bianet.org/https://bianet.org/yazi/mckenzie-wark-we-need-to-build-a-new-world-in-the-ruins-225920. Het sluit aan bij haar theoretische werk over ‘de hackerklasse,’ waarover ze uitgebreid schreef in *A Hacker Manifesto* (Harvard University Press, 2004) en *Capital is dead: is this something worse?* (Verso, 2019)

¹⁰ Voor een uitgebreide theorie over queer time raden we aan: *Time Binds. Queer Temporalities, Queer Histories*, van Elizabeth Freeman (Duke University Press, 2010).

Sto dney do prikaza. Hussein Erkenov, 1990.
Still van *A Moving History of the Young Worker*, 2025.

WERKEN IN DE TENTOONSTELLING

Textiles of Resistance, Installatie overzicht. Sonsbeek 20–24: Force, Times, Distance. On Labour and its Sonic Ecologies. Arnhem, 2021.

Textiles of Resistance onderzoekt de materiële basis van het archief: papier, een materiaal dat bewaard moet worden in een beschermde omgeving en dat symbool staat voor de scheiding tussen natuur en cultuur. Door hun archief van sociale bewegingen te vertalen naar textiel en de bedrukte stoffen zowel in de open lucht en in tentoonstellingsruimtes te tonen, streeft Werker Collective ernaar hun werk op fysieke en ecologische wijze te verankeren. Werker gebruikt natuurlijke pigmenten en textiel om beeld en tekst uit hun archief op textiel te zeefdrukken. Het printen gebeurt collectief, wat niet alleen een sociaal, politiek, symbolisch en ecologisch werkproces mogelijk maakt, maar ook tijd en ruimte biedt voor de uitwisseling van kennis en ervaring tussen werkenden.

De getoonde serie textielwerken bevat een selectie uit Werkers archief die reflecteert op verschillende vormen van interactie tussen menselijke lichamen en ecosystemen binnen de ideologische en materiële westerse scheiding tussen natuur en cultuur. De gepresenteerde documenten zijn geselecteerd door Werker en hun samenwerkingspartners.

COLOFON

WERKER COLLECTIVE
BECOMING UNCOMMON SUBJECTS
6 september—23 november 2025

Curator—Sergi Pera Rusca
Tekst—Sergi Pera Rusca
Vertaling—Mirjam Linschooten
Grafisch ontwerp—Özgür Deniz Koldaş
Technische ondersteuning—Bergur Anderson,
Stefan Bandalac, Mendel Nieuwdorp,
Menno Verhoef en Sarah Roseman

Deze participatieve werkwijze met materialen voor het ontwerpen van textiel maakt het archief fysiek tastbaar, vanuit de kernvraag van het project: Hoe kan de ontwerp- en kunstpraktijk van Werker Collective herformuleerd worden om een zorgzaam ecosysteem mogelijk te maken, dat in evenwicht is met de natuur en niet-menselijke levensvormen? Daarnaast maakt de vertaling naar textiel een meer somatische vorm van kennisdeling mogelijk: het archief wordt lichamenlijk ervaren wanneer de patronen van lezen, aanraken en bewegen samenvloeien zodra de stoffen gezamenlijk worden opgehangen. Het project volgt het economische model van de kunst coöperatie, om zo de collectieven die betrokken zijn in de productie van het textiel te steunen

Tijdens de expositie wordt er een nieuwe serie textiel gemaakt over het onderwerp Abolitionisme. .

Project in samenwerking met: Hannah Dawn Henderson, Pierre Gramond-Dodet, Gleb Maiboroda, studio bonbon, Christine van der Heide, Teuntje Kranenburg, Razia Barsatie, Nell Schwann, Hyeonju Lee, Tomris Türker, en We Sell Reality.

RADIUS TEAM

Projectleider Educatie—Boutaina Hammana
Stagiair Assistent Curator—Yanna Kok
Directeur en Curator—Niekolaas Johannes Lekkerkerk
Projectleider Productie—Pilar Mata Dupont
Curator—Sergi Pera Rusca
Projectleider Communicatie & Publiek
Programma—Daan Veerman
Kantoormedewerker, Administrateur & Host
Coördinator—Suzanne Voltaire

De filminstallatie *A Moving History of the Young Worker* onderzoekt de geschiedenis van de internationale arbeidersbeweging vanuit een queer perspectief. Het werk bestaat uit fragmenten uit verschillende bronnen: speelfilms, documentaires, amateurfilms, televisie-uitzendingen, educatieve producties, reclamebeelden, etc. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan de manier waarop het lichaam van de arbeider is verbeeld binnen verschillende geografische en politieke contexten. Het werk werpt een kritische blik op cognitieve infrastructuren, vormen van representatie en de betekenis van het lichaam in het kapitalisme. Het arbeiderslichaam wordt zichtbaar als drager van kapitalistische symboliek, maar ook als projectie voor verlangens, machtsfantasieën en maatschappelijke normen.

De fragmenten zijn samengesteld volgens de montagetechniek: in 1925 geïntroduceerd door de queer Sovjet-filmmaker Sergej Eisenstein. Montage brengt filmfragmenten op niet-lineaire wijze met elkaar in verband, om zo betekenis en emotie over te brengen en een revolutionaire geest bij het publiek op te wekken. Door deze techniek in te zetten en zorgvuldig te kiezen welke beelden worden samengebracht, reconstrueert Werker een geschiedenis van de jonge arbeider in 'queer time.' In tegenstelling tot conventionele tijd, die vaak draait om biologische en culturele reproductie, biedt queer tijd

ruimte aan andere vormen van relaties, verlangens en levenskeuzes—los van reproductie en traditionele familestructuren. Queer tijd biedt perspectief op alternatieve manieren van leven en samenleven, vrij van heteronormatieve tijdsstructuren, en erkent het belang van rust, ledigheid en improductiviteit.¹⁰

Werker begon het onderzoek voor *A Moving History of the Young Worker* in 2018, met de oprichting van een queer cineclub in het U-Jaszdowsky Centrum voor Hedendaagse Kunst in Warschau. Ze werden geïnspireerd door de arbeidersfilmclubs tijdens het Sovjettijdperk. In deze clubs maakten arbeiders met behulp van door de fabriek beschikbaar gestelde apparatuur hun eigen amateurfilms. Deze Poolse arbeiderscineclubs vermeden conventionele verhalen in de dominante media uit die tijd en behandelden thema's als gender, verlangen, consumptisme, massamedia, seksualiteit, werk, gezin, huisvesting en vrije tijd, etc.

A Moving History of the Young Worker werd dit jaar verder ontwikkeld met Werkers onderzoek naar Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919). Nieuwenhuis staat bekend als de grondlegger van het anarchisme in Nederland en had diepe wortels in Friesland, een regio met een rijke geschiedenis van emancipatiepolitiek en de internationale arbeidersbeweging. De structuur van de installatie is gebaseerd op de 'vijf K's' die volgens Nieuwenhuis de arbeider onderdrukten: Kerk, Koning, Kapitaal, Kazerne en Kroeg.

Alle gesproken teksten zijn uit de film verwijderd en uitgeschreven in een appendix die in de tentoonstelling kan worden geraadpleegd. Hiermee nodigt Werker uit tot een vorm van analyse, reflectie en lectuur die verschilt van de traditionele bioscoopervaring: een cineclub waar deelnemers actief en discursief betrokken zijn bij de interpretatie van film.

Project in samenwerking met: Beeld & Geluid, Enthusiast Archive, Fries Film & Audio Archief, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, London Community Video Archive en Vrij Archief Nieuwmarkt.

Amator Archives: On Queer Reproduction gedurende de Rijks OPEN 2022, Installatie detail.

Archiveren en contra-archiveren staan centraal in de praktijk van Werker Collective. Het archief, dat bestaat uit enkele duizenden documenten, wordt continu geactiveerd door collectieve processen waarin mensen samenwerken om vergeten geschiedenissen te herwaarderen en nieuwe politieke verbeeldingen te ontwikkelen. Dit proces vindt plaats in de vorm van workshops en publicaties, performances en installaties. In de tentoonstelling *BECOMING UNCOMMON SUBJECTS* wordt een selectie van archiefmateriaal rond het thema abolitionisme gepresen-

teerd, samen met twee bundels met teksten die dit onderwerp verder uitdiepen. Het leesmateriaal is samengesteld uit bestaand archiefmateriaal en aangevuld met bijdragen van betrokken medewerkers en het team van RADIUS. Tijdens de tentoonstelling worden deze documenten geactiveerd in een *leessessie*, open voor publiek.

Project in samenwerking met: Ester Venema, Emma-Lee Amponsah, Müge Yilmaz, Ines Cox, Wouter Stroet, Vincent Becher, Hana Kiani, Albert Roig Juan, en Parsa Adibi.

Deze tentoonstelling is mogelijk gemaakt met de steun van:

Mondriaan Fonds
Gemeente Delft
Niemeijer Fonds
Stichting Stokroos
Stimuleringsfonds

RADIUS
Centrum voor Hedendaagse Kunst en Ecologie
Kalverbos 20, 2611 XW Delft, Nederland
info@radius-cca.org
www.radius-cca.org

